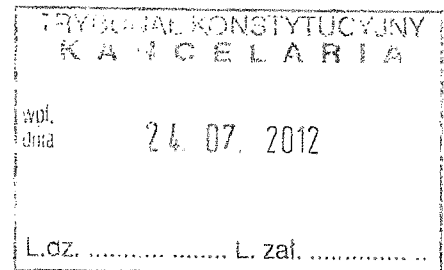

PG VIII TK 146/10

(K 23/10)

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

Na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 188 pkt 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

zmieniam wniosek z dnia 19 listopada 2010 r. w ten sposób, że wnoszę o:

- 1) stwierdzenie, że art. 5 ust. 3b ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz. 7 ze zm.) w zakresie, w jakim stanowi, że organ właściwy dłużnika kieruje wniosek do starosty o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego, jest niezgodny z zasadą proporcjonalności wywiedzioną z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;**
- 2) umorzenie postępowania w sprawie zbadania konstytucyjności art. 5 ust. 3 ustawy, o której mowa w pkt 1, w zakresie, w jakim stanowi, że organ właściwy dłużnika kieruje wniosek do starosty o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego, oraz ust. 5 i 6 tego artykułu –**

w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2011 r., na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.), z powodu utraty mocy obowiązującej kwestionowanych przepisów.

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 19 listopada 2010 r. (sygn. akt PG VIII TK 146/10), Prokurator Generalny wystąpił do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o stwierdzenie, że art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz. 7 ze zm.) w zakresie, w jakim stanowi, że organ właściwy dłużnika kieruje wniosek do starosty o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego, oraz art. 5 ust. 5 i 6 tej ustawy, są niezgodne z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Ustawą z dnia 19 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. Nr 205, poz. 1212; dalej: ustawa zmieniająca) wprowadzone zostały zmiany do art. 5 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Na podstawie art. 2 pkt 3 lit. a ustawy zmieniającej nadane zostało nowe brzmienie ust. 3 art. 5 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Zmiana ta polega na tym, że **dotychczasową treść** zdania wspólnego dla tego przepisu – *organ właściwy dłużnika składa wniosek o ściganie za przestępstwo określone w art. 209 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.) oraz kieruje wniosek do starosty o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego, zastąpiono słowami – organ właściwy*

dłużnika wszczyną postępowanie dotyczące uznania dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych.

W wyniku tej zmiany, art. 5 ust. 3 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2012 r. został uchylony.

Z kolei, na podstawie art. 2 pkt 3 lit. b ustawy zmieniającej, po ust. 3 art. 5 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów dodany został ust. 3a i 3b w brzmieniu:

Decyzji o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych nie wydaje się wobec dłużnika alimentacyjnego, który przez okres ostatnich 6 miesięcy wywiązywał się w każdym miesiącu ze zobowiązań alimentacyjnych w kwocie nie niższej niż 50% kwoty bieżąco ustalonych alimentów (ust. 3a);

Jeżeli decyzja o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych stanie się ostateczna, organ właściwy dłużnika kieruje wniosek do starosty o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego, dołączając odpis tej decyzji, oraz składa wniosek o ściganie za przestępstwo określone w art. 209 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.) (ust. 3b).

Jednocześnie, z mocy art. 2 pkt 3 lit. c ustawy zmieniającej, nadane zostało nowe brzmienie ust. 5 i 6 art. 5 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Dotychczasową treść ust. 5 tego artykułu – *Na podstawie wniosku, o którym mowa w ust. 3, starosta wydaje decyzję o zatrzymaniu prawa jazdy, dostosowano do wprowadzonych zmian*, przez odwołanie się do dodanego przepisu ust. 3b, w miejsce poprzedniego odwołania – do ust. 3.

Nadanie zaś nowego brzmienia ust. 6 art. 5 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów polega na **zastąpieniu jego dotychczasowej treści**: *Zwrot zatrzymanego prawa jazdy następuje na wniosek organu właściwego*

dłużnika, gdy dłużnik umożliwi przeprowadzenie wywiadu alimentacyjnego, złoży oświadczenie majątkowe, zarejestruje się jako bezrobotny albo poszukujący pracy, podejmie pracę albo inną formę aktywizacji zawodowej zaproponowaną przez powiatowy urząd pracy – **treścią następującą:** Uchylenie decyzji o zatrzymaniu prawa jazdy następuje na wniosek organu właściwego dłużnika skierowanego do starosty, gdy: 1) ustanie przyczyna zatrzymania prawa jazdy, o której mowa w ust. 3, oraz dłużnik alimentacyjny przez okres ostatnich 6 miesięcy wywiązał się w każdym miesiącu ze zobowiązań alimentacyjnych w kwocie nie niższej niż 50% kwoty bieżąco ustalonych alimentów lub 2) nastąpi utrata statusu dłużnika alimentacyjnego.

W art. 4 ustawy zmieniającej ustanowiona została norma intertemporalna, zgodnie z którą: *Jeżeli przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy organ właściwy dłużnika złożył do starosty wniosek o zatrzymanie prawa jazdy, a w sprawie nie została wydana decyzja ostateczna, starosta zwraca wniosek organowi właściwemu dłużnika w celu przeprowadzenia postępowania na zasadach i w trybie ustawy, o której mowa w art. 2, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.*

Według zaś art. 5 ustawy zmieniającej, zmiany do ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów weszły w życie z dniem 1 stycznia 2012 r.

Zgodnie z art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym, Trybunał umarza postępowanie, jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia.

Badanie konstytucyjności uchylonych przepisów dopuszczalne jest tylko wówczas, gdy pomimo uchylenia mogą być one nadal stosowane na podstawie normy intertemporalnej i gdy wydanie orzeczenia – zgodnie z art. 39 ust. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym – jest konieczne dla ochrony

konstytucyjnych wolności i praw (por. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 stycznia 2012 r., sygn. K 8/11, OTK-A 2012/1/7).

Z treści art. 4 i art. 5 ustawy zmieniającej wynika, że wnioski skierowane do starosty przed dniem 1 stycznia 2012 r. (w sprawach, w których nie została wydana decyzja ostateczna) będą zwrócone organowi właściwemu dłużnika, w celu przeprowadzenia postępowania na zasadach i w trybie przewidzianym w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą.

Pozwala to przyjąć, że przepisy zakwestionowane we wniosku Prokuratora Generalnego z dnia 19 listopada 2010 r. nie znajdują już zastosowania, a przez to utraciły moc obowiązującą w rozumieniu art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym. Wydanie orzeczenia, w trybie art. 39 ust. 3 tej ustawy, nie jest zaś konieczne, albowiem uchylone przepisy nie ingerowały w konstytucyjne prawa i wolności, co uzasadnia wystąpienie z wnioskiem o umorzenie postępowania.

Wniosek, w części odnoszącej się do zbadania zgodności art. 5 ust. 3b ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów z zasadą proporcjonalności, wynikającą z art. 2 Konstytucji, oparty jest na następujących argumentach.

Instytucja zatrzymania prawa jazdy, w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2011 r., uregulowana została w trzech ustępach art. 5 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, tj. w części ust. 3b, ust. 5 i ust. 6.

Ustęp 3b odnosi się do trybu kierowania wniosku o zatrzymanie prawa jazdy. Podmiotem zobowiązanym do jego skierowania jest organ właściwy dłużnika (wójt, burmistrz lub prezydent miasta) a adresatem tego wniosku jest starosta. Do wniosku musi być dołączona ostateczna decyzja o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych.

Decyzję tę wydaje organ właściwy dłużnika, gdy dłużnik alimentacyjny uniemożliwia przeprowadzenie wywiadu alimentacyjnego lub odmawia złożenia oświadczenia majątkowego, zarejestrowania w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotny albo poszukujący pracy, bądź bez uzasadnionej przyczyny odmawia, w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, wykonywania prac społecznie użytecznych, prac interwencyjnych, robót publicznych, prac na zasadach robót publicznych albo udziału w szkoleniu, stażu lub przygotowaniu zawodowym dorosłych (art. 5 ust. 3 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów).

Decyzja o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych nie jest natomiast wydawana wówczas, gdy dłużnik alimentacyjny przez okres ostatnich sześciu miesięcy wywiązywał się w każdym miesiącu ze zobowiązań alimentacyjnych w kwocie nie niższej niż 50% kwoty bieżąco ustalonych alimentów, o czym stanowi ust. 3a art. 5 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

W ust. 5 art. 5 tej ustawy uregulowana została dalsza procedura zatrzymywania prawa jazdy, zgodnie z którą podstawą zatrzymania jest decyzja starosty, wydana na podstawie wniosku skierowanego przez organ właściwy dłużnika.

Z kolei, w ust. 6 art. 5 omawianej ustawy unormowany został tryb i przesłanki uchylenia decyzji o zatrzymaniu prawa jazdy.

Wniosek Prokuratora Generalnego zmierza do eliminacji z porządku prawnego całej instytucji zatrzymania prawa jazdy z powodu uchylania się dłużnika alimentacyjnego od zobowiązań alimentacyjnych, bez względu na sposób uregulowania trybu zatrzymania i zwrotu prawa jazdy. Trudno zatem byłoby znaleźć argumenty i kierować zarzuty niekonstytucyjności do treści wszystkich przepisów bądź wobec tych, które są jedynie konsekwencją przepisu

kluczowego, na podstawie którego wszczynana jest procedura zatrzymania prawa jazdy dłużnikowi alimentacyjnemu.

Z tego względu, wniosek Prokuratora Generalnego ograniczony został do zbadania konstytucyjności podstawowego przepisu dla tej instytucji, jakim jest art. 5 ust. 3b ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, w części w jakiej stanowi, że organ właściwy dłużnika kieruje wniosek do starosty o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego, albowiem przepis ten reguluje rozpoczęcie całej procedury zatrzymania prawa jazdy.

W przypadku zaś uznania przez Trybunał Konstytucyjny zakwestionowanej normy za niekonstytucyjną, to rolą ustawodawcy będzie wyeliminowanie z porządku prawnego pozostałych przepisów, tj. ust. 5 i 6 art. 5 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, albowiem normy w nich zawarte staną się wówczas tzw. normami pustymi.

Przedstawiony zakres zaskarżenia znajduje swoje podtrzymanie w tych orzeczeniach Trybunału Konstytucyjnego, w których Trybunał przyjmował, że eliminacja z porządku prawnego przepisów wyrażających tzw. normę pustą nie mieści się w zakresie kognicji Trybunału Konstytucyjnego (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia: 30 października 2006 r., sygn. P 10/06, OTK-A 2006/9/128 i 28 listopada 2007 r., sygn. akt K 39/07, OTK-A 2007/10/129).

Instytucja zatrzymania prawa jazdy dłużnikom alimentacyjnym była już przedmiotem zainteresowania Trybunału Konstytucyjnego, w sprawie zainicjowanej pytaniem prawnym Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Łodzi, który wątpliwości konstytucyjne odniósł do przepisów poprzedniej ustawy. W wydanym wyroku z dnia 22 września 2009 r., sygn. akt P 46/07, Trybunał orzekł, że art. 5 ustawy z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. Nr 86,

poz. 732 ze zm.) jest niezgodny z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji (OTK-A 2009/8/126).

W uzasadnieniu wyroku Trybunał stwierdził m.in., że: *zatrzymanie prawa jazdy przewidziane w ustawie o dłużnikach alimentacyjnych winno służyć realizacji podstawowego celu tej ustawy, jakim jest zapewnienie skuteczności w egzekwowaniu należności alimentacyjnych. Takiego celu – z zasady – nie można osiągnąć przez zatrzymanie prawa jazdy dłużnikowi alimentacyjnemu, którego aktywność zawodowa (potencjalna bądź realna) łączy się z posiadaniem prawa jazdy. O ile bezspornym pozostaje stosowanie środków aktywizacji zawodowej wobec dłużników alimentacyjnych (np. przez kierowanie dłużnika alimentacyjnego do prac organizowanych na zasadach robót publicznych), o tyle zatrzymanie prawa jazdy w wielu sytuacjach nie służy podstawowemu celowi ocenianej regulacji ustawowej. (...) Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego, kwestionowana regulacja nie może również zostać uznana za niezbędną w tym znaczeniu, że przymuszenie do realizacji obowiązków alimentacyjnych nie byłoby możliwe przy zastosowaniu mniej uciążliwych dla zobowiązanego do ich wykonania środków (OTK ZU Nr 8/A/2009, poz. 126, str. 1318).*

Trybunał Konstytucyjny, poddał kontroli art. 5 ustawy o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej również w aspekcie innych zarzutów, podniesionych w pytaniu prawnym przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi i uznał, że przepisy tego artykułu naruszają także zasady prawidłowej legislacji i sprawiedliwej procedury, wynikające z art. 2 Konstytucji.

Z przedstawionego wyroku wynika, że Trybunał Konstytucyjny orzekł, iż zatrzymanie prawa jazdy dłużnikowi alimentacyjnemu jest niekonstytucyjne z tego powodu, że instytucja ta nie służy realizacji podstawowego celu, jakim jest zapewnienie skuteczności w egzekwowaniu należności alimentacyjnych,

i przez to narusza zasadę proporcjonalności wyrażoną w art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Poddanie przez Trybunał Konstytucyjny kontroli tej instytucji także pod względem zgodności z zasadami prawidłowej legislacji i sprawiedliwej procedury, wynikającymi z art. 2 Konstytucji, było jedynie ustosunkowaniem się Trybunału także do innych zarzutów, podnoszonych przez Sąd w pytaniu prawnym, którym zainicjowano postępowanie przed Trybunałem.

Nieuprawniona zatem byłaby taka interpretacja omawianego wyroku, że stan konstytucyjności może być osiągnięty przez doprecyzowanie przepisów i zmianę procedury zatrzymania prawa jazdy dłużnikom alimentacyjnym, z pozostawieniem w porządku prawnym samej instytucji. Naruszenie zasady proporcjonalności, Trybunał Konstytucyjny odniósł do zatrzymania prawa jazdy dłużnikom alimentacyjnym, jako do instytucji, którą uznał za zbędną, w tym znaczeniu, że przymuszenie do realizacji obowiązków alimentacyjnych powinno być wykonywane przy zastosowaniu środków mniej uciążliwych dla zobowiązanego (por. *ibidem*).

Jak wynika z uzasadnienia do projektu ustawy zmieniającej i debaty parlamentarnej nad tą ustawą, w części dotyczącej kwestii zatrzymania prawa jazdy dłużnikom alimentacyjnym, wyrok Trybunału Konstytucyjnego, w sprawie P 46/07, którego realizację zakładał projekt, zinterpretowany został w sposób odmienny, niż wyżej przedstawiony.

Wprowadzenie zmian do ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów ma na względzie realizację zasady proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) oraz wprowadzenie zasady sprawiedliwej procedury (art. 2 Konstytucji RP), które uznane zostały przez Trybunał Konstytucyjny za naruszone obecnym kształtem instytucji zatrzymywania prawa jazdy. Realizacja zasady proporcjonalności osiągnięta zostanie poprzez ograniczenie instytucji zatrzymania prawa jazdy do wyjątkowych sytuacji (druk sejmowy nr 3897).

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego dotyczy (...) bezwzględnego zatrzymywania prawa jazdy w sytuacji kiedy ktoś jest dłużnikiem alimentacyjnym, i Trybunał Konstytucyjny wprost wskazał na podstawową kwestię. Owszem, prawo jazdy może być zabrane, ale (...) musimy zachować zasadę proporcjonalności, czyli odpowiednio podejść do wszystkich kwestii (sprawozdanie z 97. posiedzenia Sejmu w dniu 27 lipca 2011 r.).

Zgodnie z przyjętą interpretacją wyroku Trybunału Konstytucyjnego, w sprawie P 46/07, ustawodawca wprowadził zmiany merytoryczne i proceduralne do ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów z zachowaniem w porządku prawnym instytucji zatrzymania prawa jazdy dłużnikom alimentacyjnym.

Jak wcześniej wskazano, wniosek Prokuratora Generalnego o stwierdzenie niekonstytucyjności art. 5 ust. 3b ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, w zakresie, w jakim stanowi, że organ właściwy dłużnika kieruje wniosek do starosty o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego, zmierza do wyeliminowania z porządku prawnego instytucji zatrzymania prawa jazdy dłużnikom alimentacyjnym, z powodu naruszenia zasady proporcjonalności. Tym samym za zbędne należy uznać rozważania odnoszące się do zasad i trybu zatrzymania i zwrotu prawa jazdy.

Trybunał Konstytucyjny, w wydanym orzeczeniu w sprawie P 46/07, orzekł o niezgodności art. 5 ustawy o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej z zasadą proporcjonalności, wywiedzioną z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Tym samym uzasadnione byłoby wskazanie tego wzorca jako właściwego także dla kontroli kwestionowanego obecnie art. 5 ust. 3b ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Mając jednak na uwadze, że przymuszenie dłużnika do realizacji obowiązku alimentacyjnego przez użycie środka, jakim jest zatrzymanie prawa jazdy, trudno byłoby uznać za ograniczenie konstytucyjnie chronionego prawa

lub wolności, przyjęto, iż adekwatnym wzorcem kontroli zaskarżonego przepisu w aspekcie zasady proporcjonalności, jest art. 2 Konstytucji.

W wyroku z dnia 27 maja 2002 r., sygn. akt K 20/01, (OTK-A 2002/3/34), Trybunał Konstytucyjny wyraził następujący pogląd: *znaczenie zasady proporcjonalności polega nie tylko na określeniu zakresu dopuszczalnych ograniczeń w korzystaniu z konstytucyjnych wolności i praw, zawartym w art. 31 ust. 3 Konstytucji, dopuszczającym jedynie takie ograniczenia, które są konieczne dla realizacji wymienionych w tym przepisie celów. Zasada ta, stanowiąca zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego element państwa prawnego, ma znaczenie szersze, odnosi się bowiem do ogółu sytuacji, w których państwo za pomocą stanowionego przez siebie prawa oddziałuje na pozycję osoby pozostającej pod jego władzą. Zatem także przepisy określające zakres obowiązków ciążących na takich osobach podlegają ocenie z punktu widzenia zgodności z zasadą proporcjonalności, której podstawę w tej sferze stanowi ogólna zasada państwa prawnego (art. 2 Konstytucji). (...) Każdy obowiązek nałożony przez prawo na człowieka i obywatela jest jednocześnie pewnym ograniczeniem jego wolności (art. 31 ust. 1 Konstytucji) niezależnie od tego, czy stanowi również ingerencję w konkretne chronione przez Konstytucję wolności i prawa.*

W świetle przytoczonego orzeczenia można przyjąć, że w sytuacji gdy dochodzi do ingerencji w pozycję prawną jednostki, ale nie poprzez ograniczenie jej konstytucyjnych praw i wolności (art. 31 ust. 3 Konstytucji), należy odwołać się do zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) i wywodzonej z jej zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nią prawa, łączoną z zasadą proporcjonalności. Wywodzenie zaś zasady proporcjonalności z zasady demokratycznego państwa prawnego zarówno przed, jak i po wejściu w życie Konstytucji z 1997 r., zachowuje swoją aktualność w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego.

W wyroku z dnia 16 maja 1995 r., sygn. akt K. 12/93, Trybunał Konstytucyjny przyjął, że istotą nadmiernej (nieproporcjonalnej) ingerencji jest uznanie, iż ustawodawca nie może ustanawiać ograniczeń przekraczających pewien stopień uciążliwości, a zwłaszcza naruszać proporcji między stopniem zmniejszenia uprawnień jednostki a rangą interesu publicznego, który ma w ten sposób podlegać ochronie. Zakaz ten staje się więc jednym z przejawów zasady zaufania obywateli do państwa (por. OTK 1995/1/14).

Naruszenia zasady proporcjonalności, wywodzonej z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji), upatrywać należy w niniejszej sprawie – przede wszystkim – w tym, że ustawodawca nie zachował adekwatności między efektami wprowadzonej regulacji a ciężarami wynikającymi dla jednostki (proporcjonalność *sensu stricto*).

Instytucja zatrzymania prawa jazdy stosowana jest wobec osób, które nie wywiązują się ze zobowiązań alimentacyjnych a egzekucja należności z tego tytułu jest bezskuteczna. Uprawniony jest zatem pogląd, że zastosowanie tej instytucji ma spowodować (pośrednio bądź bezpośrednio) wywiązywanie się dłużników z nałożonego na nich obowiązku alimentacyjnego, a środkiem, który ma służyć osiągnięciu tego celu, jest czasowe pozbawienie (do ustania przyczyny) prawa jazdy.

Decyzja o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, skutkująca zatrzymaniem prawa jazdy, wydawana jest zarówno wówczas, gdy dłużnik np. odmówił zarejestrowania się w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotny albo poszukujący pracy (art. 5 ust. 3 pkt 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów), jak i gdy częściowo wywiązuje się z obowiązku alimentacyjnego, ale nie spełnia kryteriów określonych w art. 5 ust. 3a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

W każdym z przykładowo wymienionych przypadków, czasowe pozbawienie dłużnika alimentacyjnego uprawnienia do prowadzenia pojazdów,

pozostaje w irrelevantnym związku z podstawowym celem, jakim powinno być zapewnienie skuteczności w egzekwowaniu świadczeń alimentacyjnych. Motywowanie dłużnika alimentacyjnego do zarejestrowania się w urzędzie pracy, np. jako bezrobotny, poprzez zatrzymanie prawa jazdy, prowadzi raczej do ograniczenia ofert pracy, które możnaby do niego skierować, aniżeli stworzeniu potencjalnej możliwości do ich otrzymania. Brak adekwatności zastosowanego środka do celu, który zamierza osiągnąć ustawodawca, jest szczególnie widoczny w przypadku, gdy prawo jazdy zatrzymywane jest dłużnikowi alimentacyjnemu, który wywiązuje się z obowiązku alimentacyjnego lecz nie czyni tego w takim zakresie, jak przewiduje to art. 5 ust. 3a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Reasumując stwierdzić należy, iż cel, jakim jest zapewnienie osobom uprawnionym do alimentów skuteczności w egzekwowaniu tego świadczenia, nie pozostaje w adekwatnym związku ze stosowaniem nakazu zatrzymania prawa jazdy dłużnikom alimentacyjnym. Prawo jazdy jest dokumentem potwierdzającym umiejętność prowadzenia pojazdów, co może mieć niekiedy istotne znaczenie przy poszukiwaniu bądź wykonywaniu określonej pracy. Tym samym, zatrzymanie prawa jazdy może wpłynąć na brak możliwości zarobkowych osoby zobowiązanej do alimentacji, co będzie znajdowało swoje bezpośrednie przełożenie na możliwość wywiązywania się przez nią z długu alimentacyjnego. Nie zawsze więc – jak się niekiedy przyjmuje – zatrzymanie prawa jazdy oznacza tylko pozbawienie dłużnika alimentacyjnego „przywileju” prowadzenia pojazdów.

Trudno także uznać, że zatrzymanie prawa jazdy dłużnikowi alimentacyjnemu jest środkiem niezbędnym dla zapewnienia świadczenia osobom uprawnionym do alimentów, skoro środek ten (ze względów oczywistych) nie znajduje zastosowania wobec tych dłużników, którzy takim dokumentem się nie legitymują i nie starają się o jego uzyskanie.

Bez wpływu zaś na zasadność zarzutu naruszenia zasady proporcjonalności pozostają rozwiązania uprawniające dłużnika alimentacyjnego do odwołania, się w trybie administracyjnym, od decyzji o uznaniu dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych, której dopiero prawomocność skutkuje zatrzymaniem prawa jazdy, jak również odstąpienie od wydawania takiej decyzji, w przypadku spełnienia warunków, o których mowa w art. 5 ust. 3a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Z tych względów, należy zająć stanowisko jak na wstępie.

Andrzej Seremet